

Dativiske størrelser og polyfoni i italienske endosubjektive prædikater

Af Alexandra Kratschmer

1. Begreberne ”dativ” og ”dativisk”

På italiensk findes der en lang række prædikater, der kan knytte ”dativiske” størrelser til sig. Begrebet ”dativisk” kan opfattes på den ene side som et morfologisk begreb, hvor det dækker over en nominalbøjning. Dette kendes fra sprog med morfologisk kasus som fx latin og tysk, som har morfologisk dativ inden for både substantivernes og pronominerens kasusparadigme, eller fra de romanske sprog, der udelukkende har bevaret denne bøjning på det pronominale område (fx italiensk *gli/le* ”(for) ham/hende”). Begrebet ”dativisk” kan dog også opfattes som et semantisk begreb, som på nuværende tidspunkt ganske vist må regnes som præteoretisk, men som ifølge min opfattelse kan blive en nyttig kategori til at systematisere en række semantiske fænomener.

Jeg vil i denne artikel gøre et første skridt i denne retning, idet jeg agter at undersøge en række ”dativogene” prædikater (prædikater, der tillader dativiske tilføjelser) med henblik på at kortlægge deres semantiske struktur (som jeg i øvrigt tolker som polyfon) og den nærmere funktion af bl.a. de dativiske pronominer i disse kontekster.

Begrebet ”dativisk” som præteoretisk semantisk begreb ser jeg som et overbegreb for en gruppe af semantiske roller, som bl.a. (men ikke udelukkende) kan tilskrives nominalsyntagmer, som er forsynet med morfologisk dativmarkering. På et sprog som italiensk, der som sagt kun har morfologisk dativ ved pronominer, må ”semantisk dativ” ligeledes omfatte de tilsvarende parafrastiske præpositionalsyntagmer på det ikke-pronominale nominalområde (*gli* ”(for) ham“ >> *all’insegnante* ”(for) læreren“). Derudover kan begrebet anvendes for parafrastiske præpositionssyntagmer, som intuitivt har en lignende semantisk rolle (*per me, per l’insegnante* ”(for) mig“, ”(for) læreren“).

Med henblik på en koncis definition af begrebet ”semantisk dativ“ skal denne intuition objektiveres gennem en systematisk beskrivelse og klassifikation af de relevante semantiske roller. Givet den italienske dativogene prædikatgruppes ikke ringe omfang og store interne variation, bliver dette et langvarigt forehavende, hvoraf foreliggende bidrag kun kan kategoriseres som allerførste trin.

2. Den didaktiske nødvendighed

Jeg begyndte at beskæftige mig med de dativiske tilføjelser af didaktiske årsager. Som underviser i italiensk sprogfærdighed kom jeg gang på gang i forklaringsnød, når de studerende skulle bibringes de rigtige tilføjelser til de enkelte dativogene prædikater. Ud fra deres generaliseringsfejl og hyperkorrektioner kunne jeg se, at dette var et område med akut forskningsbehov. Lige så snart de fx havde lært, at man både kan sige *mi è (im)possibile* og *per me è (im)possibile* ”for mig er det (u)muligt”, måtte de igen rettes og oplyses om, at det kun kan hedde *mi sembra* og ikke **per me sembra* ”for mig lader det til” eller at man ikke kan sige **è (im)possibile a Caterina*, men kun *è (im)possibile per Caterina* ”det er (u)muligt for Caterina”.

At kortlægge de semantiske nuancer, der må formodes at ligge i de enkelte udtryk, og årsagerne til de omtalte og andre grammatiske inkompatibiliteter, som igen kan formodes at kunne tilbageføres til semantiske inkompatibiliteter, er derfor en didaktisk nødvendighed.

Samtidig lover en sådan kortlægning nye teoretiske indsigter i den semantiske dativs natur, når de enkelte nuancer forhåbentligt engang kan sammenlægges til en overordnet mosaik.

3. De italienske dativogene prædikater

Blandt de italienske dativogene prædikater kan man skelne mellem prædikater, der er kompatible med subjektsætninger (1), og prædikater, der ikke er kompatible med subjektsætninger (2):

(1) *Mi/per me è chiaro che non piove.*¹

¹ For mig er det klart, at det ikke regner.

(2) Gianni compra un regalo a/per Maria.²

Blandt den gruppe, der er kompatibel med subjektsætninger, findes der de ”endosubjektive” prædikater (prædikater, der udtrykker et neurokognitivt forhold i et bevidst subjekt) som i sætning (1) ovenfor, og ikke-”endosubjektive“ prædikater, som fx (3):

(3) Mi/per me avviene spesso.³

Blandt de endosubjektive prædikater findes der prædikater, der udtrykker epistemisk vurdering⁴ (se (1) ovenfor, her gentaget som (4)), prædikater, der udtrykker deontisk/aletisk modalitet (nødvendighed, påbud, forbud, tilladelse; (5)), *sembrare/parere* ”at lade til“ (som udtrykker epistemisk modalitet og evidentialitet⁵; (6)), prædikater, der udtrykker psykisk oplevelse (7) og rent volitive prædikater (”at ville vide“ eller ”at ville have“; (8)):

(4) Mi/per me è chiaro che non piove.⁶

(5) Mi/per me è necessario che tu mi dica la verità.⁷

(6) Mi sembra/pare che tutto sia in ordine.⁸

(7) Mi piace che tu sia tornato.⁹

(8) Mi interessa che tu non parta/se (tu) parti.¹⁰

² Gianni køber en gave til Maria.

³ For mig hænder det ofte.

⁴ For en mere præcis placering af de pågældende udtryk inden for den overordnede kategori ”epistemisk vurdering” se afsnit 7. nedenfor.

⁵ Se Kratschmer 2005a og 2005b.

⁶ For mig er det klart, at det ikke regner.

⁷ Det er nødvendigt for mig, at du fortæller mig sandheden.

⁸ For mig lader det til, at alt er i orden.

⁹ Jeg glæder mig, at du er kommet tilbage.

¹⁰ Det interesserer mig (\cong jeg vil have), at du ikke rejser./Det interesserer mig (\cong jeg vil vide), om du rejser.

Jeg vil i det følgende omtale nogle resultater angående de to første ovennævnte grupper af endosubjektive prædikater: prædikaterne, der udtrykker epistemisk vurdering, og prædikater, der udtrykker deontisk/aletisk modalitet.

4. *Native speaker-tests* og foreløbige resultater

Som korpus har jeg i første omgang hentet en lang række eksempler på de enkelte prædikater fra *Google*, for hvert prædikat med følgende tilføjelser:

- klitisk (ubetonet) dativpronomen: *mi è chiaro*¹¹
- præposition *a* + betonet personligt pronomen: *a me è chiaro*¹²
- præposition *a* + nominalsyntagme [+ menneskelig]: *è chiaro al bambino*¹³
- præposition *a* + nominalsyntagme [+ ikke-animeret]: *è chiaro al mondo*¹⁴
- præposition *per* + betonet personligt pronomen: *per lui è chiaro*¹⁵
- præposition *per* + nominalsyntagme [+ menneskelig]: *è chiaro per il mio interlocutore*¹⁶
- præposition *per* + nominalsyntagme [+ ikke-animeret]: *è chiaro per il marxismo*¹⁷

Det er velkendt, at et korpus hentet fra *Google* har sine ulemper (såsom inhomogene og delvist hybride genrer og registre; normovertrædelser¹⁸), men også sine fordele, idet netop afvigelserne fra den præskriptive norm giver anledning til diskussioner med modersmålsinformanterne og kan føre til nye erkendelser. Absolut agrammatiske konstruktioner fin-

¹¹ Det er mig klart.

¹² For mig er det klart.

¹³ Det er klart for barnet.

¹⁴ Det er klart for verden.

¹⁵ For ham er det klart.

¹⁶ Det er klart for min samtalepartner.

¹⁷ Det er klart for marxismen.

¹⁸ Som bekræftet af eksempel (49) ...

des næppe i *Google*, man skal dog være opmærksom på tekster forfattet af ikke-*native speakers* eller endda oversat af automater.

Jeg har indtil videre undersøgt følgende prædikater, der udtrykker epistemisk vurdering:

(9) *è indubbio*¹⁹

(10) *è certo*²⁰

(11) *è evidente*²¹

(12) *è chiaro*²²

Derudover har jeg undersøgt følgende prædikater, der udtrykker deontisk/aletisk modalitet:

(13) *occorre*²³

(14) *bisogna*²⁴

(15) *necessita*²⁵

(16) *basta*²⁶

(17) *è necessario*²⁷

(18) *è obbligatorio*²⁸

Jeg vil nedenfor diskutere mine resultater angående *è evidente* og *è chiaro* fra det epistemiske og *occorre*, *bisogna*, *necessita*, *è necessario*, *è obbligatorio* og *basta* fra det deontisk/aletiske område.

4.1. Prædikater, der udtrykker epistemisk vurdering

Angående *è evidente* og *è chiaro* har de konsulterede modersmålstalende konstateret en læsningsforskel mellem tilføjelser på basis af *a* vs. *per*

¹⁹ Det er utvivlsomt.

²⁰ Det er vist.

²¹ Det er tydeligt.

²² Det er klart.

²³ Det er nødvendigt.

²⁴ Det er nødvendigt.

²⁵ Det er nødvendigt.

²⁶ Det er tilstrækkeligt.

²⁷ Det er nødvendigt.

²⁸ Det er forpligtende.

(for *è evidente*) og mellem dativiske pronominer og *a*-præpositionalsyntagmer på den ene side og *per*-præpositionalsyntagmer på den anden (for *è chiaro*):

“AT VIDE“		“AT VÆRE OVERBEVIST“
	(19) ? <i>a me è evidente</i>	(21) <i>Per me è evidente</i>
	(20) <i>È evidente a tutti</i>	
(22) <i>Mi è chiaro</i>	(24) <i>A lui è chiaro</i>	(25) <i>Per lui è chiaro che</i>
(23) <i>Gli è chiaro</i>		

Læsningen er enten ”at vide“ (”sapere“) eller ”at være overbevist“ (”essere convinto“), som man kan se af følgende eksempler og deres oversættelser:

(19) ?Ecco perché **a me è evidente** [= **io so**] che l'ammontare dell'Irpef viene alla fine fatto pagare ai clienti finali.²⁹

(20)+(21) **E' evidente a tutti**, però, [= **tutti sanno**] che qualche passo avanti deve essere compiuto e **per me è evidente** [= **sono convinto**] che va costruita una alternativa e strumenti che siano in grado di praticarla.³⁰

Alle modersmålsinformeranterne har i øvrigt klassificeret *è evidente* ”det er tydeligt” i kombination med dativpronomen *mi/gli* (”(for) mig/ham”) som ikke acceptabelt (eksempler på dette fandtes dog på *Google*). Meningerne var delte vedrørende acceptabiliteten af *è evidente* med præposition *a* + betonet personligt pronomen, *a me* (”(for) mig”, som i eksempel (19) fra *Google*). Kombinationen med *a* + indefinitpronomen

²⁹ <http://www.ilgiornale.it/a.pic1?ID=40225>: det er derfor, at det er tydeligt for mig [= jeg ved], at stigningen på moms vil i sidste ende blive betalt af kunderne.

³⁰ <http://www.forumterzosettore.it/newsletter/12/12b.htm>: Det er tydeligt for alle [= alle ved], at der skal tages et skridt fremad, og for mig er det tydeligt [= jeg er overbevist], at man skal skaffe et alternativt og nogle instrumenter, som er i stand til at praktisere det.

tutti “alle” som i eksempel (20) blev enstemmigt opfattet som normkonform.

(24)+(22) - "Senti, se tu hai problemi con la tua omosessualità non devi proiettarli su di me! Questo è il mio lavoro, mi capita ben di peggio, tipo toccare una modella idiota e appiccicosa che prende quel che faccio per delle avances e non mi si stacca più di dosso!! Non ho alcun problema a toccare un uomo, almeno finché **a lui è chiaro** [= **lui sa**] **che** io sto lavorando!"

- "Beh, sappi che **mi** è perfettamente **chiaro**! [= sappi che lo **so** perfettamente!]"³¹

(23) Balak [re di Moab] vuole sapere qual è il segreto di Israele poiché **gli è chiaro** [= **lui sa**] **che** una piccola nazione non può sopraffare dei giganti dell'epoca come Sichon e Og senza una qualche arma segreta.³²

Eksemplerne (24) og (22) illustrer i øvrigt en yderlig opposition: oppositionen mellem det vidende og utematiserede subjekt (22) (*mi è chiaro*) og det vidende og tematiserede subjekt (24) (*a lui è chiaro*). Denne opposition findes på det pronominal område, hvor såvel klitiske pronomener som betonedede pronomener afhængige af præpositionen *a* står til rådighed og kan bruges til at markere tekstens informationsstruktur: *a* + betonet pronomen markerer det tematiserede *vidende* subjekt. Derimod skifter hele prædikatets læsning i det følgende eksempel (25), hvor *per* styrer det *overbeviste* subjekt:

³¹ http://www.sheerajay.com/SJ_archive/racconti/PmS13.htm:

- "Hør lige her, hvis du har problemer med din homoseksualitet, så projicer dem ikke på mig! Det her er mit arbejde, der sker virkelig værre ting for mig, som at røre ved en idiotisk og klitrende model, som ta'r det, jeg gør, for tilnærmelser og som ikke kravler ned fra mig igen!! Jeg har ingen problem[er] med at røre ved en mand. I hvert fald så længe det er klart for ham [= han ved], at jeg arbejder."

- "OK, du skal bare vide, at det er mig absolut klart [= at jeg absolut ved det]!"

³² <http://digilander.libero.it/parasha/archivio%2058/5837.htm>: Balak [konge af Moab] vil gerne vide, hvad Israels hemmelighed er, fordi det er ham klart [= han ved], at en lille nation ikke kan overmande nogle af epokens giganter som Sichon og Og uden et eller andet hemmeligt våben. [Thora-episode]

(25) **Per lui è chiaro [= è convinto] che** anche dopo la guerra la gente resterà nel campo.³³

Da de dativiske tilføjelser har en indflydelse på læsningen, kan de muligvis også have forskellige semantiske roller i forhold til de forskellige resulterende prædikater, hvilket jeg vil undersøge i afsnit 5.

4.2. Prædikater, der udtrykker deontisk/aletisk modalitet

På det deontisk/aletiske område har modersmålsinformerne ligeledes konstateret en forskel mellem konstruktionerne med dativisk pronomen eller *a*-præpositionssyntagme på den ene side og med *per*-præpositionssyntagme på den anden. Forskellen ligger imidlertid ikke i læsningen af selve prædikateret, men i præsentationen af dets (dativiske) modale subjekt: Konstruktionerne med dativisk pronomen og *a*-præpositionssyntagme installerer det nødsagede subjekt absolut, *an sich*, i øvrigt parallelt med en installation af det nødsagede subjekt i form af grammatisk (nominativisk) subjekt i parafrasen (*io sono costretto* ("jeg er nødsaget"))³⁴. Konstruktionerne med *per*-præpositionssyntagme fremhæver derimod det nødsagede subjekt emphatisk³⁵, dvs. at de sætter det nødsagede subjekt ind i et paradigme, hvor det opbygger en modsætning i forhold til en række andre mulige, implicitte kandidater for dets semantiske rolle: *io sono costretto* ("jeg [med emphatisk accent] er nødsaget" eller, ekspliciteret: "der er nogen (nærmere bestemt mig), som er nødsaget").

³³ http://www.medicisenzafrontiere.it/msfinforma/lettere/afghanstories_faiz.shtml: For ham er det klart [= han er overbevist], at menneskerne også efter krigen vil forblive i lejren.

³⁴ Nærmere om min parafrase "jeg er nødsaget" for de deontisk/aletiske prædikater se afsnit 5.2. nedenfor.

³⁵ Saml. fx Nølkes definition af emfasefænomenet: fremhævelse af en syntaktisk afgrænset informationsenhed ("fokus") som resultat af et valg inden for et paradigme, som indeholder lignende elementer; denne fremhævelse sker med et bestemt kommunikativt mål, som modtageren skal rekonstruere (Nølke 2001: 91).

“AT VÆRE NØDSAGET“ (absolut)		“AT VÆRE NØDSGET“ (paradigmatiseret)
(26) <i>Mi occorre</i>	(27) <i>A lui occorre</i> (28) <i>Occorre a un ragazzo</i>	(29) <i>Per lui occorre</i>
(30) <i>?Gli bisogna</i>	(31) <i>?a lui bisogna</i> (32) <i>?bisogna a uno scrittore</i>	Ingen autentiske eksempler i korpus (33) <i>?per Ovidio bisogna</i>
(34) <i>Mi necessita</i>	(35) <i>Necessita al neonato</i>	(36) <i>non necessita per i nuovi clienti</i>
(37) <i>Mi è necessario</i>	(38) <i>È necessario a me/te</i> (39) <i>È necessario al mailing list manager</i>	(40) <i>Per lui è necessario</i> (41) <i>È necessario per il programmatore</i>
(42) <i>Mi è obbligatorio</i> ³⁶	Ingen autentiske eksempler i korpus (43) <i>a me è obbligatorio</i>	(44) <i>Per te è obbligatorio</i>
	< < < < < < <	< < < (45) <i>È obbligatorio per il cittadino italiano</i>
“BLOT AT VÆRE NØDSAGET“ ³⁷ (absolut)		“BLOT AT VÆRE NØDSAGET“ (paradigmatiseret)
(46) <i>Mi basta</i>	(47) <i>A me basta</i> (48) <i>Basta a un uomo</i>	(49) <i>Per lui basta</i>

Her følger eksemplerne for disse konstruktioner (inkl. bemærkninger om nogle af deres særheder):

(26) **Mi occorre che** mi diciate cortesemente dove trovare un tool di diagnostica/riparazione/ecc.³⁸

³⁶Leksemerne *obbligatorio* og *necessitare* tilhører ifølge nogle modersmålskonsulenter i alle kombinationer det bureaukratiske register, selv om deres spontane reaktioner i denne retning er stærkere ved konteksterne med dativiske pronominer og *a*-præpositionssyntagmer end ved konteksterne med *per*-præpositionssyntagmerne. Her er tydeligvis flere undersøgelser påkrævet.

³⁷Nærmere om min parafrase for *basta* ”det er tilstrækkeligt” se afsnit 5.2.

³⁸<http://www.club.cdfreaks.com/archive/topic/42589.html>: Jeg har brug for, at I venligst fortæller mig, hvor man kan finde et diagnose-/reparations/etc.-tool.

- (27) L'uomo possiede l'istinto degli animali, quello che gli necessita lo cerca. Prima di cadere in uno stato di prostrazione lo spirito di conservazione lo spinge a ricercare cosa **a lui occorre** per assicurargli l'integrità della sua salute³⁹
- (28) perché nessun alimento contiene contemporaneamente tutto ciò che **occorre a un** ragazzo per l'accrescimento⁴⁰
- (29) Ma De Rosa è malato e bisognoso di cure. **Per lui occorre** [= **lui** [med enfatisk accent] è **costretto a ...**] anche un tutore perché ha perso la capacità giuridica autonoma: [...]⁴¹

Angående *bisogna*⁴² skal det nævnes, at der kunne konstateres en tydelig generationsbetinget forskel vedrørende leksemets acceptabilitet i forbindelse med dativiske tilføjelser. Alt efter om informanterne var født før eller efter anden verdenskrig bedømtes konstruktionerne enten som gængse eller som arkaiske og ikke længere normkonforme. Der blev henvist til den meget brugte konstruktion *avere bisogno di* ”at have behov for” som en moderne erstatning. Det gjaldt såvel eksemplerne (30) og (31)⁴³ fra *Google* og mit fabrikerede eksempel (32). Efter at have gennemført en stor mængde eksempler fra *Google* med *bisogna per il/la/i/le* ”det er nødvendigt for + best. art. m./f. sg./pl.” uden at finde relevante eksempler, omskrev jeg (31) til en konstruktion med et *per*-præpositionssyntagma med nominal styrelse (33). Reaktionen var accept fra den ældre og bedømmelse som forældet fra den lidt yngre generation.

³⁹http://www.ricetteonline.com/tipi_cucina/cucina-vegetariana/chi-troppo-chi-niente-php.php: Mennesket besidder dyrenes instinkt, det søger, hvad han [det] har brug for. Inden han falder i en tilstand af svækkelse, driver selvopholdelsesdriften ham til at søge, hvad han har brug for til at opretholde sit gode helbred.

⁴⁰ http://www.it.health.yahoo.net/c_special.asp?id=10032&s=1&c=7: fordi inget næringsmiddel samtidigt indeholder alt det, som et ungt menneske har brug for til sin vækst.

⁴¹ <http://www.associazioneantigone.it/rassegnastampa/ottobre/13-19%20ottobre2003-2.htm>: Men De Rosa er syg og kræver pleje. For *ham* er det også nødvendigt med en værge, fordi han har mistet sin juridiske myndighed: [...].

⁴² Formen *bisogna* ”det er nødvendigt” uden dativiske tilføjelser er derimod meget brugt og registerneutral.

⁴³ Som er et historisk citat fra den italienske digter Leopardi (1798-1837).

- (30) ?ognuno raccoglierà quanto **gli bisogna** per il suo sostentamento.⁴⁴
- (31) ?così che **a lui [= a Ovidio] bisogna** una pagina per farci veder quello che Dante ci fa vedere in una terzina [Leopardi]⁴⁵
- (32) ?**quello che bisogna a uno** scrittore **non bisogna** sempre **a un** giornalista⁴⁶
- (33) ?**per Ovidio bisogna** [= *Ovidio* [med emfatisk accent] è **costretto a ...]** una pagina per farci veder quello che Dante ci fa vedere in una terzina⁴⁷
- (34) Abito a Milano, vorrei ristrutturare il bagno, cambiare le tubazioni vecchie e sostituire sanitari e piastrelle, oltre all'impresa e ad un idraulico per eseguire i lavori sono obbligato a fare delle pratiche in comune e quindi **mi necessita** l'assistenza di un professionista?⁴⁸
- (35) Capiente borsa per trasportare tutto quello che **necessita al** neonato⁴⁹

⁴⁴ <http://www.namir.it/JOHANN/1babilon.htm>: enhver vil samle så meget, som han har brug for til sit underhold.

⁴⁵ <http://www.leopardi.it/zibaldone1.php>: sådan at der for ham [= for Ovid] kræves en side for at vise os, hvad Dante viser os i en terzine [= et vers med tre linjer].

⁴⁶ Det, der kræves af en forfatter, kræves der ikke altid af en journalist.

⁴⁷ For *Ovid* kræves der en side for at vise os, hvad Dante viser os i en terzine.

⁴⁸ <http://www.forum.architetto.info/viewtopic.php?p=321&sid=3f06f0568f41a897665d06e51ee5a657>:

Jeg bor i Milano, jeg vil gerne renovere mit badeværelse, skifte gamle rør og bytte sanitærindretningen og fliserne, udover fra firmaet og VVS-manden, som skal udføre arbejderne, er jeg forpligtet til at ordne papirerne ved kommunen, er det mig derfor nødvendigt med professional assistance?

⁴⁹ http://www.shopping.kelkoo.it/b/a/ss_foppapedretti_borsa_necessaire.html: Rummelig taske til at transportere alt, hvad der er nødvendigt for den nyfødte.

- (36) **Non necessita per i nuovi clienti** [= ***I nuovi clienti*** [med emfatisk accent] **non sono costretti a ...**] nessun deposito cauzionale né fideiussione bancarie [sic] o assicurative [sic], anzi è possibile recuperare (con apposita richiesta scritta) il deposito cauzionale a suo tempo versato all'Enel.⁵⁰
- (37) Vivo sola e spesso **mi è necessario** congelare il cibo⁵¹
- (38) La generosità non consiste nel donare a me ciò che è **necessario a me** più che **a te**, ma nel donare a me quel che è **necessario più a te** che **a me**.⁵²

De sidste to eksempler illustrerer i øvrigt, ligesom ved de epistemiske prædikater, oppositionen mellem det utematiserede (nødsagede) subjekt (37) og det tematiserede subjekt (38), begge i deres absolutte, ikke-emfatiske læsning. Tematisering (via *a*-præpositionssyntagmer) og fokalisering (via *per*-præpositionssyntagmer) skal skelnes fra hinanden: Tematiseringen kan – ligesom i (38) – også installere en modsætning, men modsætningen består mellem konkrete størrelser, der er til stede i (kon)teksten og som skiftes til at blive omtalt ("mig" vs. "dig": et spørgsmål om informationsstruktur), men ikke en modsætning mellem en bestemt størrelse og et (implicit) paradigme med et ukendt antal medlemmer (> fokalisering), som i (40) og (41) nedenfor. Udtrykket *è necessario a me* kan parafraseres med *è necessario quanto a me* "det er nødvendigt hvad mig angår": *quanto a me* kan bruges som omskrivningstest for at kortlægge et sprogligt elements status som tematiseret.

- (39) Tale account **è necessario al** mailing list manager per assicurare la gestione e la configurazione delle liste di distribuzione⁵³

⁵⁰ <http://www.firenze.cna.it/FTPimmaginiCNA/Convenzioni/GuidaVantaggi2005.pdf>: For *de nye kunder* kræves der ingen kautionsindskud eller bank- eller forsikringsgaranti, tværtimod er det muligt (mod skriftlig ansøgning) at få det kautionsindskud udbetalt, som i sin tid er blevet indbetalt til ENEL [= det italienske nationale elselskab].

⁵¹ http://www.ciao.it/ssp-Elettrodomestici_168360.html: Jeg lever alene, og meget ofte er det mig derfor nødvendigt at fryse mad.

⁵² [http://www.giuseppecirigliano.it/Aforismi%20e%20citazioni%20\(3\).htm](http://www.giuseppecirigliano.it/Aforismi%20e%20citazioni%20(3).htm): Generositet består ikke i at give mig, hvad der er mere nødvendigt for mig end for dig, men i at give mig, hvad der er mere nødvendigt for dig end for mig.

(40) Il prete vive di peccati, **per lui è necessario** [= lui [med emfatisk accent] **è costretto a ...**] che si pecchi.⁵⁴

(41) Il materiale seguente **è necessario per il programmatore** [= il programmatore [med emfatisk accent] **è costretto a ...**]⁵⁵

Prædiketet *è obbligatorio* ”det er forpligtende“ udviser nogle særlige egenskaber, der minder om dem, som jeg i afsnit 2 anførte angående *è (im)possibile* ”det er (u)muligt“: Den kan ikke kombineres med et *a*-præpositionssyntagma med nominal styrelse (**è obbligatorio al cittadino italiano* ”det er forpligtende for den italienske statsborger“). Den eneste mulige form er her et *per*-præpositionssyntagma som i eksempel (45) længere nede. Dermed bortfalder oppositionen mellem *a*- og *per*-formerne og *per*-formerne mister deres emfatiske læsning: (45) præsenterer sit nødsagede subjekt som absolut, helt parallelt til (42), hvor det klitiske pronomen har samme funktion. Derimod findes der på det pronomiale område, hvor både *a*- og *per*-præpositionalsyntagmer (og klitiske pronomener) er mulige, den kendte opposition mellem det absolute (42)/(43)⁵⁶ og det paradigmatiserede, emfatiske nødsagede subjekt (44).

(42) In quanto cittadino italiano, sin dall'età di 14 anni **mi è obbligatorio** portare sempre con me un valido documento d'identità (o passaporto).⁵⁷

(43) **A me è obbligatorio, a te no.**⁵⁸

⁵³ <http://www.ecomstation.it/pido2/home/djspider8/major.html>: en sådan konto er nødvendig for mailing list manageren for at sikre distributionslisternes forvaltning og indretning.

⁵⁴ <http://www.lgxserver.uniba.it/lei/rassegna/000825e.htm>: Præsten lever af synderne, for *ham* er det nødvendigt, at der syndes.

⁵⁵ <http://www.tldp.org/linuxfocus/Italiano/November2004/article352.shtml>: følgende materiale er nødvendigt for *programmøren*.

⁵⁶ I (43) er *a me/a te* igen markerede som absolutte, *tematiserede* (nødsagede) subjekter.

⁵⁷ <http://www.communicationvalley.it/cryptogramPdf/Maggio2004.pdf>: Som italiensk statsborger er det mig fra min 14-års-fødselsdag forpligtende altid at bære et gyldigt identitetsdokument (eller pas) på mig.

⁵⁸ For mig er det forpligtende, for dig ikke. Eksemplet er fabrikeret, men godkendt af *native speakerne*.

- (44) **per te è obbligatorio** [= **tu** [med emfatisk accent] **sei costretto a ...]** prendere un Hd grosso⁵⁹
- (45) **È obbligatorio per il** cittadino italiano denunciare al commissariato di Polizia di zona l'ospitalità data al cittadino straniero.⁶⁰
- (46) Volerei tranquillamente, **mi basta che** l'aereo sia collegato a terra da un palo lunghissimo che lo sostiene sempre⁶¹
- (47) **A me basta che** lei dica il nome di Pinocchio e mi viene un sommovimento dell'anima, un'esuberanza⁶²
- (48) Si preferisce impiegare un uomo perché l'uomo è una macchina che obbedisce alla voce e perché **basta a un** uomo ricevere un ordine⁶³
- (49) Purtroppo Google non riesce a valutare la qualità della roba che indicizza, **per lui basta che** [= **lui** [med emfatisk accent] **è costretto solamente a ...]** sia linkata da molte andre pagine.⁶⁴

5. De dativiske semantiske roller i de endosubjektive prædikater: polyfon analyse

Jeg begynder analysen med følgende hypoteser: udtrykkene i de i 4.1. og 4.2. præsenterede modsætningspar ("jeg ved" vs. "jeg er overbevist";

⁵⁹ <http://www.freeforumzone.com/viewmessaggi.aspx?f=2440&idd=6825&p=2>: for *dig* er det forpligtende at vælge en stor harddisk.

⁶⁰ <http://www.spazioinwind.libero.it/ik1zyw/other/laurea.html>: Det er forpligtende for den italienske statsborger at melde til den lokale politistation, når man har en udlænding boende hos sig.

⁶¹ http://www.it.health.yahoo.net/c_special.asp?id=11184&s=1&c=14: Jeg ville flyve helt roligt, for mig er det nok, at flyvemaskinen er forbundet med jorden med en meget lang stang, som hele tiden holder den oppe.

⁶² http://www.raiuno.rai.it/popup_articolo/0,8070,125%5E1917,00.html: For mig er det nok, at hun udtaler navnet Pinocchio, og jeg fornemmer et oprør i min sjæl, en overflod.

⁶³ <http://www.nextonline.it/archivio/15/17.htm>: Man foretrækker at ansætte en mand, fordi manden er en maskine, som lystre på ordet, og fordi det er nok for en mand at få en ordre.

⁶⁴ <http://blogs.devleap.com/marco/archive/2005/04/19/3296.aspx>: Desværre kan Google ikke bedømme kvaliteten af de ting, som den indekserer, for *den* [for Google] er det nok, at de er linket fra mange andre sider.

”jeg er nødsaget“ vs. ”der er nogen (nærmere bestemt mig), der er nødsaget“) giver forskellige instrukser med henblik på polyfon afkodning. De instantierer med andre ord forskellige polyfone konfigurationer med forskellige diskursindivider og/eller synspunkter. Det er eventuelt muligt at tilskrive en bestemt semantisk rolle til et bestemt diskursindivid inkl. dets synspunkt. Når man stiller de relevante polyfone konfigurationer op mod hinanden, bliver det muligvis tydeligt, hvilket diskursindivid der kunne bære den relevante semantiske rolle.

5.1. Prædikater, der udtrykker epistemisk attitude

For at nærme mig en polyfon analyse, vil jeg først parafrasere konstruktionerne sådan, at det modale subjekt står som grammatisk subjekt:

Det vidende subjekt
Mi è chiaro (ordret: “mig er det klart”)
 \cong (*io so che* (“jeg ved, at”))

Det overbeviste subjekt
Per me è chiaro “for mig er det klart”
 \cong (*io sono convinto che* (“jeg er overbevist om, at”))

Nu vil jeg eksplicitere betydningen af disse parafraser, hvorved deres polyfone natur kommer til at fremstå tydeligt:

“jeg ved, at p“:
 “vedrørende p eksisterer en objektiv tilgængelig sandhed, en sandhed, som er tilgængelig for fællesskabet og som samtidigt også er tilgængelig for mig“

“jeg er overbevist om, at p”
 “jeg har dannet mig en mening vedrørende p og denne mening er, at p holder stik”

Disse indhold kan inden for *Scapoline, theorie scandinave de polyphonie linguistique* (se Nølke/Fløttum/Norén 2004), formaliseres på den følgende måde:

“jeg ved, at p“:

MAN: sandt (p) [objektiverende
instans]
A: sandt (p)
a₀: sandt (p)

“jeg er overbevist om, at p”

A: sandt (p)
a₀: sandt (p)

Forskellen ligger altså i inddragelsen af den objektiverende instans MAN: Afsenderen påstår enten at have tilgang til en sandhed, som han indsætter fællesskabet som garant for (“jeg ved, at“), eller han nøjes med at informere om sin egen meningsdannelsesproces (“jeg er overbevist om, at”).

Når man nu vil sige noget om de forskellige dativiske semantiske roller af *mi/a me* vs. *per me* i forbindelse med prædikatet *è chiaro*, og man efterlyser et diskursindivid inden for de ovennævnte polyfone konfigurationer, der bærer denne dativiske semantiske rolle, så skal det være et diskursindivid, der er koreferent med det kognitive subjekt (dvs. med *mi/a me/per me* ”(for) mig” i den konkrete konstruktion eller med *io* ”jeg” i parafrasen *io so/io sono convinto* ”jeg ved”/”jeg er overbevist”). Valget står dermed mellem afsenderdiskursindividerne A og a₀. A og a₀ knytter imidlertid i begge konfigurationer de samme synspunkter til sig. Forskellen mellem de to konfigurationer ligger udelukkende i diskursindividet MAN, men MAN er ikke koreferent med det kognitive subjekt *io*. Derfra må det – lettere overraskende - konkluderes, at forskellen vedrørende den semantiske rolle af *mi/a me* vs. *per me* i forbindelse med prædikatet *è chiaro* ikke kan associeres med et enkelt diskursindivid: den semantiske rolle leverer snarere tolkningsinstrukser om en *hel* polyfon konstellation.

5.2. Prædikater, der udtrykker deontisk/aletisk modalitet

På samme måde som ved de epistemiske prædikater vil jeg begynde med at parafrasere de relevante konstruktioner, der udtrykker deontisk/aletisk modalitet, sådan at det modale subjekt står som grammatisk subjekt.

Det nødsagede subjekt (absolut)

Mi è necessario \cong (*io*) [udeladt eller svagt betonet] *sono costretto, sennò ...* ("jeg er nødsaget, ellers ...")

Mi basta \cong (*io*) [udeladt eller svagt betonet] *sono costretto solamente a .., e avrò/farò ..* ("jeg er blot nødsaget ..., og jeg kommer til ...")

Det nødsagede subjekt (paradigmatiseret)

Per me è necessario \cong *io* [med emfatisk intonation] *sono costretto, sennò ...* ("der er nogen (nærmere bestemt mig), som er nødsaget, ellers ...")

Per me basta \cong *io* [med emfatisk intonation] *sono costretto solamente a ..., e avrò/farò ..* ("der er nogen (nærmere bestemt mig), som blot er nødsaget ..., og jeg kommer til ...")

Som det kan ses, anser jeg *basta* "det er tilstrækkeligt" som en variant af *è necessario* "det er nødvendigt". Nærmere bestemt kan disse to prædikater ekspliciteres som ræsonnementer, der bygger på henholdsvis nødvendige (*è necessario*) og tilstrækkelige betingelser (*basta*). Som jeg har vist i Kratschmer 1998 og 2005c kan nødvendighed og tilstrækkelighed udtrykkes som finale ræsonnementer, hvor en afsender kombinerer en lovmæssighed (*praemissa major*), som forbinder en antecedens med en konsekvens ($p \rightarrow q$), med afsenderens ønske om at opnå q (*praemissa minor*) og, som konklusion, afsenderens ønske om at opnå p (dvs. opfyldelsen af betingelsen, der fører til q). Når noget er nødvendigt/tilstrækkeligt, er det det altid med henblik på at opnå et mål eller med at undgå noget uønsket, selv om dette rent sprogligt meget ofte forbliver implicit. Så snart man undlader at underkaste sig selv ønsket om at opnå eller undgå et sagsforhold, bortfalder nødvendigheden (dvs. nødvendigheden om at opfylde den betingelse, der fører til eller forhindrer sagsforholdets indtræden). Jeg mener derudover ikke, at der består en sprogrelevant forskel mellem de ræsonnementer, der bygger på menneskeskabte love (deontiske kontekster), og ræsonnementer, der bygger på naturlove (aletiske kontekster), hvorfor jeg behandler dem under samme etiket "deontisk/aletisk".

Ekspliteret på et semi-naturligt sprog kan disse deontisk/aletiske kontekster udtrykkes på følgende måde:

”jeg er nødsaget, ellers ...”:

”en mig bekendt instans (MAN, DOXA eller person T_{individ}) opstiller en lov, ifølge hvilken p er en nødvendig betingelse for q (ifølge hvilken q ikke kan opnås uden p); jeg ønsker q, derfor ønsker jeg p“

”jeg er blot nødsaget ..., og jeg kommer til ...”:

”en mig bekendt instans (MAN, DOXA eller person T_{individ}) opstiller en lov, ifølge hvilken p er en tilstrækkelig betingelse for q (ifølge hvilken p alene allerede fører til q); jeg ønsker q, derfor ønsker jeg p“

“der er nogen (nærmere bestemt mig), som er nødsaget, ellers ...”:

”en mig bekendt instans (MAN, DOXA eller person T_{individ}) opstiller en lov, ifølge hvilken der findes mindst én person X, for hvem det gælder, at p er en nødvendig betingelse for q (ifølge hvilken q ikke kan opnås uden p); jeg er denne person X; jeg ønsker q, derfor ønsker jeg p“

”der er nogen (nærmere bestemt mig), som blot er nødsaget ..., og jeg kommer til ...”:

”en mig bekendt instans (MAN, DOXA eller person T_{individ}) opstiller en lov, ifølge hvilken der findes mindst én person X, for hvem det gælder, at p er en tilstrækkelig betingelse for q (ifølge hvilken p alene allerede fører til q); jeg er denne person X; jeg ønsker q, derfor ønsker jeg p“

Disse ræsonnementer kan formaliseres, som jeg har vist i Kratschmer 1998 og 2005c, idet man opstiller dem som syllogismer, hvor de enkelte præmisser er udstyret med hver deres modus (afsenderen er bevidst om

lovmæssigheden, derfor er den tilknyttede modus ”tænke“; til *praemissa minor* og konklusionen knytter sig afsenderens volitive modus):

afsender-tænke: $(\neg p \rightarrow \neg q)$ ⁶⁵

afsender: ønske (q)

afsender: ønske (p)

Imidlertid mener jeg, at man med fordel kan omskrive disse ræsonnementer til polyfone konfigurationer, idet man tilskriver de enkelte propositioner til forskellige diskursindivider. Dermed opnår man en bedre indsigt i, hvordan afsenderen i sin rolle som tekstkonstruktør LOC fordelel ansvaret for de enkelte propositioner (der bliver til synspunkter) til forskellige billeder af (reelle eller imaginære) samtalepartnere (diskursindivider).

Tekstkonstruktøren LOC tilskriver lovmæssigheden den instans, der anses som kilde til den, dvs., alt efter omstændighederne, det delbare kollektive MAN, det udelbare kollektive DOXA, en individuel person, som kan være en tredje, samtalepartneren eller – i bestemte tilfælde – selve afsenderen.

Ønsket om at opnå slutmålet (q) kan tilskrives afsenderen i sin rolle som væsen med historie, som væsen, der har opnået og bibeholdt et synspunkt over længere tid (A): ønsket om at opnå slutmålet kan anses som noget relativt konstant, som noget, der danner baggrund for hele ræsonnementet.

Ønsket om at opnå ”mellemmålet” (betingelsen for q, i form af p) kan tilskrives afsenderen i sin rolle som *ad hoc*-afsender (a_0), et afsenderbillede, der kun eksisterer i det aktuelle udsagn, hvor det her og nu tilkendegiver at ønske p (”jeg er nødsaget til p”).

⁶⁵ ” $(\neg p \rightarrow \neg q)$ ” udtrykker den lovmæssighed, der bygger på en nødvendig betingelse: ”uden p ingen q”.

**” jeg er nødsaget,
ellers ...”:**

MAN/DOXA/T_{individ:}

$(\neg p \rightarrow \neg q)$

A: ønske (q)

a₀: ønske (p)

**“der er nogen (nærmere bestemt mig),
som er nødsaget, ellers ...”:**

MAN/DOXA/T_{individ:}

$\exists M \neq \emptyset: [\exists x \in M: [(x: \neg P) \rightarrow (x: \neg Q)]]$

A₁: LOC \in M

A₂: ønske (q)

a₀: ønske (p)

**”jeg er blot nødsaget
..., og jeg kommer
til ...”:**

MAN/DOXA/T_{individ:}

$(p \rightarrow q)$

A: ønske (q)

a₀: ønske (p)

**”der er nogen (nærmere bestemt mig),
som blot er nødsaget ..., og jeg kommer
til ...”:**

MAN/DOXA/T_{individ:}

$\exists M \neq \emptyset: [\exists x \in M: [(x: P) \rightarrow (x: Q)]]$

A₁: LOC \in M

A₂: ønske (q)

a₀: ønske (p)

I tilfældet med det paradigmatiserede nødsagede subjekt skal det bemærkes, at der findes endnu et synspunkt, nemlig det, der konstaterer, at det er afsenderen, for hvem lovmæssigheden gælder. Jeg mener, at det er naturligt ligeledes at tilskrive dette synspunkt til afsenderbilledet A (”væsen med historie”), da det drejer sig om afsenderens egen indsigt i at være involveret i lovmæssigheden, som igen er baggrund til ræsonnementet. A bliver dermed repræsenteret af delbillederne A₁ og A₂, dog uden at talindekserne er intenderet til at skulle udtrykke tidslig eller anden prioritet.

Hvis man igen skal vurdere disse resultater med henblik på de involverede dativiske størrelses semantiske roller, så kan man konstatere, at ved de deontisk/aletiske prædikater ligger forskellen mellem kontekster med *mi/a me* på den ene og *per me* på den anden side ikke i inddragelsen af den lovgivende instans MAN/DOXA/T_{individ:}: denne er til stede i begge tilfælde. Forskellen består i lovens refereren til én bestemt person (paradigmatisering), som tilknyttes MAN/DOXA/T_{individ:}, som dog igen ikke kan være bærer af den dativiske semantiske rolle, idet dette dis-

kursindivid ikke er koreferent med det modale subjekt *io* ”jeg” (dvs. afsenderen). Som ved de epistemiske prædikater kan man også her konstatere, at den dativiske semantiske rolle giver tolkningsinstrukser for en hel polyfon konfiguration og ikke kan associeres med et enkelt diskursindivid.

6. Det personelle og temporale perspektiv

Min analyse af de endosubjektive prædikaters semantik har indtil videre været begrænset til kontekster, hvor det modale subjekt stod i 1. person, selv om nogle af mine tidligere nævnte empiriske eksempler har udvist modale subjekter i anden, fx (35), eller tredje person, fx (23). Dette skyldtes udelukkende hensyntagen til en enkel, overskuelig præsentation, men udgør på ingen måde et teoretisk problem. Som det er blevet vist i Kratschmer/Nølke 2005 kan polyfone konfigurationer, der gengiver afsenderens synspunkter, dvs. indeholder afsenderdiskursindivider af typerne A og a_0 , transponeres til anden (= modtager) og tredje person, idet *ScaPoLines* seneste versioner tager højde for eksistensen af anden- og tredjepersonsdiskursindivider, der ligeledes skelner mellem et billede ”væsen med historie” (M og T) og et *ad hoc*-billede, der kun eksisterer i det aktuelle udsagn (m_0 og τ_0).

Dette kan illustreres på følgende måde:

mi è chiaro ”mig er det klart” >> *ti è chiaro* ”dig er det klart”

“jeg ved, at p“:

MAN: sandt (p) [objektiverende instans]
A: sandt (p)
a₀: sandt (p)

“du ved, at p“:

MAN: sandt (p) [objektiverende instans]
M: sandt (p)
m₀: sandt (p)

mi è necessario “mig er det nødvendigt“ >> *gli è necessario* “ham er det nødvendigt“

” jeg er nødsaget, ellers ...“:

MAN/DOXA/T_{individ}: ($\neg p \rightarrow \neg q$)
A: ønske (q)
a₀: ønske (p)

” han er nødsaget, ellers ...“:

MAN/DOXA/T_{individ}: ($\neg p \rightarrow \neg q$)
T: ønske (q)
τ₀: ønske (p)

Derudover kan polyfone konfigurationer transponeres tidsligt (se ligeledes Kratschmer/Nølke 2005), sådan at datidskontekster kan formaliseres på lige fod med de hertil analyserede nutidskontekster:

gli è necessario “ham er det nødvendigt“ >> *gli era necessario* “ham var det nødvendigt“

” han er nødsaget, ellers ...“:

MAN/DOXA/T_{individ}: ($\neg p \rightarrow \neg q$)
T: ønske (q)
τ₀: ønske (p), t₀

” han var nødsaget, ellers ...“:

MAN/DOXA/T_{individ}: ($\neg p \rightarrow \neg q$)
T: ønske (q)
τ_t: ønske (p), t_t

Bemærk, at ”τ₀” står for *ad hoc*-tredjepersonsdiskursindividet til det nutidige udsigelsestidspunkt (tidspunktet ”t₀”; jeg kalder ”τ₀” derfor for *hic et nunc*-diskursindivid), mens ”τ_t” står for *ad hoc*-tredjepersonsdiskursindividet til det datidige udsigelsestidspunkt (tidspunktet ”t_t”; jeg kalder ”τ_t” derfor for *ibi et tunc*-diskursindivid).

7. Kategorier af epistemisk vurdering og placeringen af *è evidente*, *è chiaro*

Vi skylder Hans Kronning æren for den iagttagelse, at der findes flere kategorier af epistemiske vurderinger. Kronning (2005: 82) definerer på den ene side den *epistemiske attitude* som ”mental tilstand hos et kognitivt subjekt”: *Peter er sikker/usikker*. Derimod betegner *epistemisk modalitet* hos Kronning (2005: 76) ”styrken”, som et modalt subjekt tildeler et vidensindhold (”sandt”, ”sandsynligt”, ”nødvendigvis sandt”). Den epistemiske modalitet kan ikke karakterisere et kognitivt subjekt: **Peter er (u)sandsynlig*.

Hvis man nu prøver at tilordne de epistemiske udtryk, som jeg indtil videre har undersøgt, vedrørende deres kombination med dativiske tilføjelser, så kan man i første omgang nævne *è indubbio* ”det er utvivlsomt” og *è certo* ”det er vist”, som kan klassificeres som givende udtryk for epistemisk modalitet, dvs. ”styrken” (sandsynlighedsgraden), det modale subjekt tildeler et sagsforhold.

Dernæst kan mine parafraser for *è evidente* ”det er tydeligt” og *è chiaro* ”det er klart” i kombination med dativiske tilføjelser, som lyder *(io) so* ”jeg ved” vs. *(io) sono convinto* ”jeg er overbevist”, klassificeres som udtryk for epistemisk attitude, dvs. som udtryk, der omhandler et kognitivt subjekts mentale tilstand.

De to udtryk *è evidente* og *è chiaro* uden dativiske tilføjelser kan derimod ikke tilordnes nogen af de hidtil nævnte kategorier: jeg kan ikke sige **Peter er evident* (det drejer sig derfor ikke om epistemisk attitude). På den anden side giver de to former heller ikke udtryk for en probabilitetsvurdering.

De to former tilhører en tredje kategori af epistemisk vurdering, en kategori, som jeg vil kalde ”epistemisk prædikation”, fordi den består af en sekundær eller andengrads-prædikation over en basisprædikation (det underordnede propositionelle indhold). Den epistemiske prædikation definerer den epistemiske tilgængelighed af den underordnede prædikation (tilgængelighed for det kognitive subjekt) og præsenterer denne epistemiske tilgængelighed som en iboende (”objektiv”) egenskab ved selve sagsforholdet: når man siger *è chiaro che non piove* ”det er klart, at det ikke regner”, så præsenterer man sagsforholdet ”ikke-regn” som

havende den iboende egenskab ”(epistemisk) klarhed”, dvs. en grad af epistemisk tilgængelighed.⁶⁶

Det interessante er nu, at tilføjelsen af dativiske størrelser til *è evidente* og *è chiaro* udløser et kategoriskift: læsningen skifter fra epistemisk prædikation til epistemisk attitude: *è chiaro* ”det er klart” >> *mi è chiaro* ”jeg ved” og *per me è chiaro* ”jeg er overbevist”. En dativisk tilføjelse, som ved nogle dativogene prædikater udelukkende synes at forstærke subjektiviteten af en i forvejen subjektiv vurdering (*sembra* ”det ser ud til” >> *mi sembra* ”for mig ser det ud til”, som Henning Nølle og undertegnende har konstateret i en diskussion), formår at om-danne epistemisk prædikation til epistemisk attitude, dvs. fungere som ”subjektivor”, som element, der subjektiverer en ”objektiv” vurdering.⁶⁷

8. Konklusioner

8.1. Praktiske (sprogdidaktiske) konklusioner

Angående nogle bestemte italienske epistemiske (*è evidente* ”det er tydeligt”, *è chiaro* ”det er klart”) og deontisk/aletiske prædikater (*occorre*, *bisogna*, *necessita*, *è necessario* ”det er nødvendigt”; *è obbligatorio*

⁶⁶ Det skal dog nævnes, at negationen af udtrykket, nemlig *è poco chiaro/non è chiaro* ”det er lidt klart/uklart”/”det er ikke klart”, ikke længere er kompatibel med en kompletivsætning, men kræver en indirekte spørgesætning; *è poco chiaro se piove* ”det er uklart, om det regner”. Hvilke konsekvenser vedrørende de epistemiske forhold dette har, kræver nærmere efterforskning.

⁶⁷ Kompletivsætninger kan i øvrigt også indledes af andre udtryk, der ligeledes må betragtes som andengrads-prædikationer, som det fremgår af mit korpusarbejde, nemlig ”valutative prædikationer”, eller prædikationer, der udtrykker værdidomme: fx *è fantastico che lui abbia già finito il lavoro* ”det er fantastisk, at han allerede har afsluttet arbejdet”. Selv om disse prædikationer udtrykker subjektive domme, er de ikke dativogene (**mi è fantastico*/ **per me è fantastico*). Det er typisk for dem, at afsenderen kun kan komme i spil i form af *secondo me* ”ifølge mig”: forholdet mellem den beskrevne situation og værdidommen præsenteres som noget ”objektivt”, noget, der kan *siges*, men ikke noget, der kan *menes*. Polyfoniteoretisk set svarer markeringen *secondo me* til en hel ”imiteret LOC” og ikke til en del af en polyfon konfiguration, dvs. til et enkelt diskursindivid: en ”imiteret LOC” er en anden taler (som også kan være selve LOC til et andet tidspunkt), hvis diskurs LOC inkorporerer i sin egen ved at reproducere den (Nølle 2005: 150). Her er LOC dog ikke så meget imiteret end *espliciteret* (LOC ekspliciterer sin egen funktion som LOC: LOC ytrer ”jeg som LOC ytrer”). Hvad ytringstidspunktet ved brug af ”ifølge X” angår, er dette neutral, dvs. ikke-kodet: når en LOC ytrer ”ifølge Peter er Hans meget dygtig”, så fremgår det ikke rent sprogligt, hvornår Peter har ytret sin mening om Hans.

“det er forpligtende“; *basta* “det er tilstrækkeligt“), kan der konstateres en semantisk forskel mellem prædikater med tilføjelser i form af dativiske klitiske pronominer eller præpositionssyntagmer på basis af præpositionen *a* på den ene side og tilføjelser i form af præpositionssyntagmer på basis af præpositionen *per* på den anden side.

På det epistemiske område kan der skelnes mellem fx *mi è chiaro* og *a me è chiaro* (ordret ”mig er det klart“), som har en læsning (*io*) *so* ”jeg ved“, og *per me è chiaro* ”for mig er det klart“, der har en læsning (*io*) *sono convinto* ”jeg er overbevist“. Dette vil sige, at selve prædikatets semantik ændres tydeligt alt efter tilføjelsens kategori.

På det deontisk/aletiske område ligger forskellen derimod i præsentationen af det dativiske modale subjekt som enten absolut eller paradigmatiseret via emfase. Der kan skelnes mellem fx *mi è necessario* og *a me è necessaio* (ordret ”mig er det nødvendigt“), som har en læsning (*io*) [udeladt eller svagt betonet] *sono costretto* ”jeg er nødsaget“, og *per me è necessario* ”for mig er det nødvendigt“, der har en læsning *io* [med emfatisk intonation] *sono costretto* ”der er nogen (nærmere bestemt mig), som er nødsaget“.

På det pronominale område, hvor såvel klitiske pronominer (*mi/ti/gli* ”(for) mig”/”(for) dig”/”(for) ham”) som betonede pronominer afhængige af præpositionen *a* (*a me/a te/a lui* ”(for) mig”/”(for) dig”/”(for) ham”) står til rådighed, står disse i en informationsstrukturel opposition: *a* + betonet pronomen markerer det tematiserede modale subjekt, mens det klitiske pronomen markerer det ikke-tematiserede modale subjekt. På det epistemiske område er oppositionen altså mellem det tematiserede og det ikke-tematiserede *vidende* subjekt, på det deontisk/alteiske område mellem det tematiserede og ikke tematiserede *absolute* (ikke emfatiske) *nødsagede* subjekt.

Alle modersmålsinformanterne har klassificeret *è evidente* “det er tydeligt” + dativpronomen *mi/gli* som ikke acceptabelt, *è evidente* + *a* + indefinitpronomen *tutti* “alle” som normkonform, mens meningene var delte vedrørende *è evidente* + *a* + betonet personligt pronomen *me*.

Angående *bisogna*’s (”det er nødvendigt”) forbindelser med dativiske tilføjelser skal det nævnes, at alt efter informanternes alder bedømtes disse forbindelser enten som gængse eller som arkaiske (ikke længere normkonforme).

Prædikateret *è obbligatorio* ”det er forpligtende“ kan ikke kombineres med et *a*-præpositionssyntagma med nominal styrelse, men kun med et *per*-præpositionssyntagma, hvormed *per*-formerne mister deres emfatiske læsning. Derimod findes der på det pronominale område den kendte opposition mellem det absolutte og det paradigmatiserede, emfatiske nødsagede subjekt.

8.2. Teoretiske konklusioner

Med henblik på en tilnærmelse til en koncis definition af begrebet ”semantisk dativ“ og den dertil nødvendige systematiske beskrivelse og klassifikation af de ”dativiske” semantiske roller, som nogle sætningled kan have, kan det som et første skridt på vejen noteres, at for de indtil videre undersøgte italienske ”endosubjektive” prædikater (prædikater, der udtrykker et neurokognitivt forhold i et bevidst subjekt) gælder, at de – ikke overraskende - tillader en polyfon analyse. Inden for en sådan polyfon analyse kan de endosubjektive prædikaters indhold formaliseres som polyfon konfiguration, hvor flere diskursindivider præsenteres som kilder til hver deres synspunkt. Diskursindividerne er typisk billeder af det modale subjekt i deres to udformninger (A og $a_{0/t}$; M og $m_{0/t}$; T og $\tau_{0/t}$) oftest i kombination med et tredjepersonsdiskursindivid af typen MAN/DOXA. I modsætning til min oprindelige forskningshypotese kan forskellen vedr. de dativiske tilføjelsers semantiske rolle ved de endosubjektive prædikater dog ikke tilskrives et enkelt diskursindivid inden for den polyfone konfiguration, men snarere skal ses i det lys, at de forskellige semantiske roller giver tolkningsinstrukser vedrørende – forskellige – polyfone *hel*konfigurationer. Disse *hel*konfigurationer adskiller sig, alt efter om de dativiske tilføjelser har form af dativpronominer og *a*-præpositionssyntagmer på den ene eller *per*-præpositionssyntagmer på den anden side. De epistemiske prædikater inddrager i første tilfælde en objektivierende instans MAN/DOXA i deres polyfone konfiguration, som mangler i det andet tilfælde. De deontisk/aletiske prædikater indeholder i begge tilfælde en lovgivende instans, som igen kan være MAN/DOXA, men også fx en individuel (første, anden, tredje) person, selve loven bliver dog præsenteret som almengyldig i første tilfælde og som refererende til det modale subjekt i det andet.

De epistemiske prædikater *è evidente* og *è chiaro* tilhører en bestemt underkategori blandt de epistemiske vurderinger, nemlig ”epistemisk prædikation” (en sekundær prædikation, der præsenterer en prædikations epistemiske tilgængelighed som en iboende, ”objektiv” egenkab af selve det udtrykte sagsforhold). Tilføjelsen af dativiske størrelser til *è evidente* og *è chiaro* udløser dog et kategoriskift: læsningen skifter til epistemisk attitude (dvs. en mental tilstand hos et kognitivt subjekt): *è chiaro* ”det er klart” >> *mi è chiaro* ”jeg ved” og *per me è chiaro* ”jeg er overbevist”.

Derudover viste korpusarbejdet, at tilføjelserne med dativisk pronomen og i form af *a*-præpositionssyntagme typisk kun kan indehave én semantisk rolle per prædikat, mens tilføjelserne i form af *per*-præpositionssyntagme lader sig kombinere i flere forskellige læsninger (roller) med et prædikat: fx også som selve målet ved de deontisk/aletiske prædikater (*basta/è necessario per il successo* ”det er tilstrækkeligt/nødvendigt for succesen) eller som foranstillet dobbelt modus med læsningen (*io) sono convinto* ”jeg er overbevist” (*il presidente è stato chiaro: per lui è necessario prendere delle misure* ”præsidenten har været utvetydig: for/ifølge ham er det nødvendigt med nogle tiltag”). Dette kunne eventuelt tyde på, som min kollega Svend Bach udtrykker det, at præpositionen *a* indleder et valensled, præpositionen *per* derimod en cirkumstant. I denne retning peger også andre data fra mit korpus: *per*-sætningsled forekommer i de undersøgte kontekster i stort antal også som adverbialer, som ikke står i direkte forbindelse med det endo-subjektive område (som tids-, steds-, mådesadverbialer, etc.).

9. Perspektiver

For at kunne finde frem til en semantisk definition af ”dativisk” er det efter det skrevne nødvendigt at gennemføre lignende semantiske analyser af de resterende italienske dativogene prædikater, et forehavende af ikke ringe omfang. De kortlagte semantiske roller skal derefter stilles over for hinanden for at gøre det muligt at destillere deres fælles essens.

Bibliografi

- Kratschmer, Alexandra. 1998. "Causalité et explication: vers une nouvelle approche." I *Revue Romane* 33.2 1998. 171-208.
- Kratschmer, Alexandra. 2005a. "Italiensk *sembra/pare* + kompletivsætning: *modus* og polyfoni." I *Arbejdsrapporter 2. Sprogligt Polyfoninetwork*. RUC. 127-145.
- Kratschmer, Alexandra. 2005b. "Raising- og *Small Clause*-konstruktioner med italiensk *sembrare/parere*: polyfoni og evidentialitet." I *Arbejdsrapporter 3. Sprogligt Polyfoninetwork*. RUC. 101-137.
- Kratschmer, Alexandra 2005c. *Erklärungsstrategien, semantische Felder und Makrostrukturen: eine Fallstudie zur semantischen Architektur von explikativen Texten*. Habilitationsschrift. Aarhus Universitets Forlag.
- Kratschmer, Alexandra & Henning Nølke 2005. "Polyfone konfigurationer i narrative tekster: historiske og tredjepersonsdiskursindivider." I *Arbejdsrapporter 4, Sprogligt Polyfoninetwork*. RUC. 49-94.
- Kronning, Hans 2005. "Polyfoni, modalitet och evidentialitet. Om epistemiska uttryck i franskan, särskilt epistemisk konditionalis." I *Arbejdsrapporter 3. Sprogligt Polyfoninetwork*. RUC. 71-99.
- Nølke Henning 2001. "La focalisation énonciative: éléments d'une théorie modulaire." I Nølke, Henning (red.) *Le regard du locuteur 2. Pour une linguistique des traces énonciatives*. Paris. Kimé. 85-113.
- Nølke, Henning, Kjersti Fløttum & Coco Norén 2004. *ScaPoLine. La théorie scandinave de la polyphonie linguistique*. Paris. Kimé.
- Nølke, Henning 2005. "På vej mod en sproglig polyfoniteori – problemer, fordele, perspektiver." I *Arbejdsrapporter 3, Sprogligt Polyfoninetwork*. RUC. 139-166.

Det elektroniske kildemateriale er hentet fra *Google* i november 2005, bortset fra eksempel (36), som er hentet samme sted i januar 2006.